

ਭਾਰਿਬੈਂ/2007-08/70

ਯੂਬੀਡੀ. ਬੀਪੀਡੀ(ਪੀਸੀਬੀ).ਐਮਸੀ. ਨੰ: 04 /09.27.000/2007-08

2 ਜੁਲਾਈ, 2007

ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਸਾਧਕ ਅਧਿਕਾਰੀ

ਸਾਰੇ ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ

ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ

ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰਕੂਲਰ -

ਗਾਰੰਟੀਆਂ, ਸਹਿ-ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ -ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ 3 ਜੁਲਾਈ, 2006 ਦਾ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰਕੂਲਰ ਯੂਬੀਡੀ. ਬੀਪੀਡੀ.(ਪੀਸੀਬੀ) ਐਮਸੀ. ਨੰ: 1/09.27.000/2006-07 (ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ www.rbi.org.in ਤੇ ਉਪਲਬਧ) ਦੇਖੋ। ਨੱਥੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰਕੂਲਰ ਵਿਚ 30 ਜੂਨ, 2007 ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ/ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਅਤੇ ਮਿਤੀਅੰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

2. ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰਕੂਲਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਖੇਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਦਿਓ।

ਹਿਤੁ,

(ਐਨ.ਐਸ.ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਥਨ)

ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁੱਖ ਮਹਾਂਪ੍ਰਬੰਧਕ

ਗਾਰੰਟੀਆਂ, ਸਹਿ-ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ

ਸਾਖ-ਪੱਤਰ

ਤੇ

ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰਕੂਲਰ

(30 ਜੂਨ, 2007 ਤੱਕ ਮਿਤੀਅੰਤ)

(ਇਹ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰਕੂਲਰ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ www.rbi.org.in ਤੇ ਵੀ
ਉਪਲਬੱਧ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।)

ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ

ਸ਼ਹਿਰੀ ਬੈਂਕ ਵਿਭਾਗ,

ਕੇਂਦਰੀ ਦਫ਼ਤਰ,

ਮੁੰਬਈ

ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰਕੂਲਰ

ਗਾਰੰਟੀਆਂ, ਸਹਿ-ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ

ਅਤੇ

ਸਾਖ-ਪੱਤਰ

ਤਤੱਕਰਾ

1.	ਗਾਰੰਟੀਆਂ	1
1.1	ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ	
1.1.1	ਸਥੂਲ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼	
1.1.2	ਉਦੇਸ਼	
1.1.3	ਪਰਿਪੱਕਤਾ	
1.1.4	ਮਾਤਰਾ	
1.1.5	ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ	
1.1.6	ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ	
1.1.7	ਅਸਥਾਈ ਗਾਰੰਟੀਆਂ	
1.2	ਚੁਣਨਯੋਗ ਕਰਜ਼ ਕੰਟਰੋਲ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਸ਼ਾਮਲ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗਾਰੰਟੀਆਂ	
1.3	ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ	
1.4	ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਭੁਗਤਾਨ - ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਨਿਪਟਾਰਾ	
1.5	ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦੇਰੀ	
1.6	ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਨਾਲ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ	

2.	ਬਿਲਾਂ ਦੀ ਸਹਿ-ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ	
2.1	ਬਿਲਾਂ ਦੀ ਸਹਿ-ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਵਿਚ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ	
2.2	ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਪਾਅ	
3.	ਸਾਖ ਪੱਤਰ	
3.1	ਸਾਖ ਪੱਤਰ ਸੁਵਿਸਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼	
3.2	ਚੁਣਨਯੋਗ ਕਰਜ਼ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਸ਼ਾਮਲ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਲਈ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ	
3.3	ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ	
3.4	ਸਾਖ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਭੁਗਤਾਨ - ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਨਿਪਟਾਰਾ	
4.	ਹੋਰ ਆਮ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼	
4.1	ਕਰਜ਼ ਆਦਿ ਖ਼ਤਰੇ ਸਬੰਧੀ ਮਾਨਦੰਡ ਅਤੇ ਸੰਵਿਸਥਾਨਿਕ/ਹੋਰ ਗੈਰ-ਫੰਡ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੇ ਰੋਕ	
●	ਅੰਤਿਕਾ	

ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰਕੂਲਰ

ਗਾਰੰਟੀਆਂ, ਸਹਿ-ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ

ਅਤੇ

ਸਾਖ-ਪੱਤਰ

1. ਗਾਰੰਟੀਆਂ

1.1 ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ

1.1.1 ਸਥੂਲ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼

ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਖ਼ਤਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ-ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਸ ਲਈ ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਗਾਰੰਟੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਬੰਧੀ ਹੇਠ-ਲਿਖੇ ਪੈਰਿਅੰਤਾਂ ਵਿਚ ਦਸੇ ਗਏ ਸਥੂਲ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੇ।

1.1.2 ਉਦੇਸ਼

- (i) ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਕੇਵਲ ਵਿੱਤੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ, ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕਰੇ।

- (ii) ਫਿਰ ਵੀ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਯਥਾਯੋਗ ਸਾਵਸਧਾਨੀ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕ ਵੱਲ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

1.1.3 ਪਰਿਪੱਕਤਾ

ਸਾਰੇ ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰੱਖਣ। ਕਿਸੀ ਵੀ ਸਕਿਫੀ ਵਿਚ ਗਾਰੰਟੀ ਦਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲਈ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

1.1.4 ਵਾਲਯੂਮ

ਗਾਰੰਟੀ ਸਬੰਧੀ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੀ ਬਕਾਇਆ ਰਾਸ਼ੀ ਕਿਸੀ ਵੀ ਸਮੇਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਪੂੰਜੀ, ਰਾਖਵੀਆਂ ਨਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂਰਾਸ਼ੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕੁਲ ਸਵੈ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੇ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਕੁਲ ਉਚਤਮ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੀ ਬਕਾਇਆ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਕਿਸੀ ਵੀ ਸਮੇਂ ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ ਸਵੈ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਿਧੀਆਂ (ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਪੂੰਜੀ + ਰਾਖਵੀਆਂ ਨਿਧੀਆਂ) ਨੂੰ 25% ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ 25% ਤੱਕ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇ, ਸੀਮਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

1.1.5 ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ

ਬੈਂਕ ਪਹਿਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕਰਨ। ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸੰਪੱਤੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਾਰੰਟੀ (ਨਕਦੀ ਮਾਰਜਨ ਸਹਿਤ) ਜਿਸ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਕਿਸੀ ਵੀ ਸਮੇਂ ਗਾਰੰਟੀ ਤੇ ਅਚਨਚੇਤੀ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ

ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਹ ਗਾਰੰਟੀ ਜਿਸ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਆਮ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ /ਜਾਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਪੱਖੀ ਗਾਰੰਟੀ/ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਚਿੱਤ ਮੂਲ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਆਮ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਵਿੱਤੀਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਪੱਖੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਅਸਥਗਿਤ ਭੁਗਤਾਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

1.1.6 ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ

ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਗਾਹਕ ਸਮੂਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇ ਲਈ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਰੂਪ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਬੈਂਕ ਦੇ ਨਿਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਕਿਸੀ ਵੀ ਇਕਲੇ ਗਾਹਕ ਵੱਲ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਤੈਅ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਇਹ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ;

- ੳ) ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੀ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਲ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਯਥਾਯੋਗ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ ਅਤੇ
- ਅ) ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਸ਼ੇਅਰਧਾਰਤਾ ਦੇ ਯਥਾਯੋਗ ਗੁਣਜਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ।

1.1.7 ਅਸਥਾਈ ਗਾਰੰਟੀਆਂ

- (i) ਪੂੰਜੀਗਤ ਸੰਪੱਤੀਆਂ ਦੇ ਗਿਰਵੀਂਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਉਧਾਰਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈਗਤ ਭੁਗਤਾਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਮੁੱਢਲੇ

(ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਅਸਥਾਈਗਤ ਭੁਗਤਾਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਸਹਿਤ ਕੁਲ ਕਰਜ਼ ਸੁਵਿਸਥਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਜ਼ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਵਸਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

- (ii) ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਣਯੋਗ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਨਿਰੰਤਰ ਵਕਫ਼ਿਆਂ ਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਬੰਧਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਧਾਰਕਰਤਾ ਇਕਾਈ ਉਚਿੱਤ ਬੇਸ਼ੀ ਉਤਪਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਸਥਾਈਗਤ ਭੁਗਤਾਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਲਾਭਦਾਇਕਤਾ/ਨਕਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੂੰਜੀਗਤ ਸੰਪੱਤੀਆਂ ਦੇ ਗਿਰਵੀਂਕਰਨ ਲਈ ਮਿਆਦੀ ਕਰਜ਼ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਸਥਾਈਗਤ ਭੁਗਤਾਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

1.2 ਚੁਣਨਯੋਗ ਕਰਜ਼ ਕੰਟਰੋਲ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਸ਼ਾਮਲ

ਵਸਤੂਆਂ ਸਬੰਧੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ

ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਦੇਣਯੋਗ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅੱਧੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਕਦੀ ਮਾਰਜਨ ਰਾਸ਼ੀ ਲਈ ਬਰੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਆਯਾਤ ਸਬੰਧੀ ਦੇਣਯੋਗ ਸੀਮਾ ਫ਼ੀਸ ਅਤੇ / ਜਾਂ ਆਯਾਤ ਫ਼ੀਸ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਰਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਦੇ ਲਈ ਕਿਸੀ ਆਯਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਕਿਸੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। "ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤੂਆਂ" ਸ਼ਬਦਾਂ

ਦਾ ਮਤਲਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਦਰਸਾਈਆਂ ਜਾਣ।

1.3 ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ

ਵਿੱਤੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ-ਲਿਖੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ :

- (i) ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਜੂਪ ਵਿਚ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਲੜੀਵਾਰ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਫਰਜ਼ੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ
- (ii) ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਸੀਮਾ, ਹਰੇਕ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਜਿਵੇਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਾਸ਼ੀ ਵਾਲੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਤਿੰਨ ਕਾਪੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਹਰੇਕ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਸ਼ਾਖਾ, ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦਫ਼ਤਰ / ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ / ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦੇ ਲਈ ਇਹ ਬੰਧਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦਫ਼ਤਰ / ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਗਾਰੰਟੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- (iii) ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜੋ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ ਸੁਵਿਸਥਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਚਾਲੂ ਖਾਤਾ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਗਾਹਕਾਂ ਤੋਂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ

ਵਾਸਤਵਿਕ ਲੋੜ ਪ੍ਰਤੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗਾਹਕ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧੀਨ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਲਈ ਬੈਂਕ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਗਾਹਕ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ, ਨਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਜਿਥੋਂ ਉਹ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਗੇ, ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਚਿੱਤ ਮਾਰਜਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗਾਹਕ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਗਾਹਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿੱਤੀ ਵੇਰਵੇ ਅਤੇ ਸੰਪੱਤੀ ਕਰ/ਆਮਦਨ ਕਰ ਸਾਰਣੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੱਦਾਂ ਸਬੰਧੀ ਬੈਂਕ ਦੇ ਪਰੇਖਣਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ ਬਹੀਆਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- (iv) ਜਿੱਥੇ ਗਾਹਕ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਸੁਵਿਸਥਾਵਾਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਗਾਰੰਟੀ ਲੈਣ ਲਈ ਗਾਹਕਾਂ ਦਾ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕੋਲ ਆਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਂਕਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਥੋਂ ਉਹ ਕਰਜ਼ਾ ਸੁਵਿਸਥਾਵਾਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- (v) ਜਦੋਂ ਇਕ ਬੈਂਕ ਕਰਜ਼ਾ ਸੁਵਿਸਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਦੂਜੇ ਬੈਂਕ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਸੁਵਿਸਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਦੂਜੇ ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ

ਅਜਿਹਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਖੁਦ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਲੈਣ। ਇਸ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ ਬਹੀਆਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(vi) ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਉਚਿੱਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੋ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਯੁਕਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਹਸਤਾਖਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦਾ ਉਚਿੱਤ ਰਿਕਾਰਡ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਧਾਰਕਰਤਾ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀ ਆਮ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਸੁਵਿਸਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਗੁਣ/ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਬੈਂਕ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਉਪਲਬੱਧਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਪੱਧਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

1.4 ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਅਧੀਨ ਭੁਗਤਾਨ - ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਨਿਪਟਾਰਾ :

- (i) ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
- (ii) ਪ੍ਰਾਪਤ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੈਂਕ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਨਾਂਹ-ਨੁੱਕਰ ਸ਼ਾਇਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ

ਗਾਹਕਾਂ ਨਾਲ ਦੇਣਯੋਗ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਲਾਭਦਾਇਕਤਾ ਨੂੰ ਵਸਧਾਉਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਗਾਹਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ੀ ਮੋੜਨ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਸਾਖ ਦਾ ਪਤਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਬੈਂਕ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਗਾਹਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿਚ ਵੀ (ਅਰਥਾਤ ਉਚਿੱਤ ਮਾਰਜਨ ਰਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕਰਨਾ) ਵੀ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨਾਲ ਦੇਣਯੋਗ ਰਾਸ਼ੀ ਵਸੂਲ ਨਾ ਕਰ ਪਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਹੈ।

(iii) ਉਕਤ ਪੱਖ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਤਤਪਰਤਾ ਨਾਲ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਦੇਰੀ ਵਾਲੀਆਂ ਤਰਕੀਬਾਂ ਅਪਣਾਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਬੈਂਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿੱਧੀ ਅਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹੀ ਹੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਾਰਜਨ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਚਿੱਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਆਵਾਹਨਿਤ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਾਹਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਵੱਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

(iv) ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀ, ਜਾਰੀਕਰਤਾ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਲਾਭਾਰਥੀ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਚਨਬੱਧਤਾ (ਜੇਕਰ, ਬੈਂਕ ਦੇ ਗਾਹਕ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੇ) ਹੈ। ਬੈਂਕ ਉਤੇ

ਉਚਿੱਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੈਂਕ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਮਾੜੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।

- (v) ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗਾਰੰਟੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੱਤਪਰਤਾ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਸਬੰਧੀ ਪੱਖਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰੋਕ-ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮਾਲਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦਾ ਸਾਰ ਹੇਠਾਂ ਪੇਸ਼ ਹੈ :

"ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਹੀ ਨਿਆਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਦਲਖ਼ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸਕਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਪਵਾਦਾਤਮਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ, ਜਿਵੇਂਕਿ ਧੋਖਾਦੇਹੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਾਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਭੁਨਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਕਦੇ ਨਾ ਪੂਰਿਆ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਅਨਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਖਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

- (vi) ਇਸ ਲਈ ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ, ਤੱਤਪਰਤਾ ਨਾਲ ਸਕਾਰਨ ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਨਤੀਯੋਗ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਕਰਾਰਨ ਵਿਚ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਆਨਾਕਾਨੀ ਨਾਲ ਬੈਂਕਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

1.5 ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦੇਰੀ

- ੳ) ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲਿਆ ਨੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਵਖ ਵਖ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਠਿਨਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਉਹ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਕਾਰ ਕਰੇ ਹਨ।
- ਅ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਕਾਰਜਵਿਸਧੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ:-
- (i) ਜਿੱਥੇ ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰੀ ਦੇ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਇਕ ਪੱਖਕਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਾਮਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਉਥੇ, ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਦੇ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਫੈਸਲਾ ਖੁਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੱਖਕਾਰਾਂ/ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- (ii) ਜੇਕਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਇਕ ਪੱਖਕਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ, ਨਿਬੰਧਕ/ਉਪ/ਸਹਾਇਕ ਨਿਬੰਧਕ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਆਦੇਸ਼ ਹਸਤਾਖਰਤ ਕਾਪੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਤਸਦੀਕੀ ਕਾਪੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰਨ ਦੇ ਲਈ ਉਚਿੱਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ

ਲਈ, ਬੈਂਕ ਨੇ ਉਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

1.6 ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ

- (i) ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਸਧਾਨ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਜੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਨਾਂਮ ਤੋਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਫਿਰ ਵੀ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ/ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਧਿਰ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਪੱਖਕਾਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ, ਸਬੰਧਤ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਬਲਕਿ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ/ਵਿਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- (ii) ਇਸ ਲਈ ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਪੇਸ਼ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵੀ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਨੂੰ ਸੁਵਿਸਧਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

2. ਬਿਲਾਂ ਦੀ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨਗੀ

2.1 ਬਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੇਕਾਇਦਗੀਆਂ

- (i) ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਬਿਲਾਂ ਦੀ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਬਿਲ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਬਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੇ ਨਿਕਾਸੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਤੇ ਇਹ ਬਿਲ ਆਦੇਸ਼ ਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ;

ਜਿਸ ਬੈਂਕ ਨੇ ਬਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਲਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਲਾਂ ਦੇ ਨਿਕਾਸੀ ਕਰਤਾਵਾਂ/ਆਦੇਸ਼ਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਰਾਸ਼ੀ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਠਿਨਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੱਖਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਣ ਤੇ, ਬਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਬਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- (ii) ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਬਿਲਾਂ ਦੀ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਸਬੰਧਤ ਵੇਰਵੇ ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ ਬਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਨਿਰੀਖਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਤਸਦੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਡਿਸਕਾਉਂਟਿੰਗ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਦਾਅਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਹੋਈ ।

2.2 ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਪਾਅ

ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) (ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ:

- (i) ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਸੀਮਾ ਮੰਜੂਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਜੋ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਹੋਰ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ।
- (ii) ਕੇਵਲ ਅਸਲ ਵਪਾਰਕ ਬਿਲਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਬੈਂਕ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਤ ਕਰਨ ਕਿ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨਤ ਬਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਾਲ ਉਧਾਰ ਕਰਤਾ ਦੇ ਸਟਾਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- (iii) ਮਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਆਈ ਇਨਵਾਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਮਾਲ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਇਹ ਪਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮਾਲ ਦਾ ਅਤਿ ਮੁੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।
- (iv) ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੇ ਨਿਕਾਸੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਿਲਾਂ/ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਬਿਲਾਂ ਦੇ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।
- (v) ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੀਮਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਬਿਲਾਂ ਦੀ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।
- (vi) ਹਰੇਕ ਗ੍ਰਾਹਕ ਦੇ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨਤ ਬਿਲਾਂ ਦਾ ਉਚਿੱਤ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਹਰੇਕ ਗ੍ਰਾਹਕ ਵੱਲ ਇਕ ਸ਼ਾਖਾ ਦੀ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਦਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅੰਦਰੂਨੀ ਨਿਰੀਖਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਟਿੱਪਣੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

- (vii) ਉਚਿੱਤ ਮਿਆਦੀ ਸਾਰਣੀਆਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿ ਸ਼ਾਖਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨਤ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦਫਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਣੀਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਤਿ ਦੇਣਯੋਗ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੰਟਰੋਲਰ ਨਾਲ ਦਫਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਹਿਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਤੇ ਉਚਿੱਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲੇਗੀ।

3. ਸਾਖ ਪੱਤਰ

3.1 ਸਾਖ ਪੱਤਰ ਸੁਵਿਸਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼

ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਖਕਾਰਾਂ ਦੇ ਲਈ ਸਾਖ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮਾਤਰ ਦੇ ਲਈ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਚਾਲੂ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਚਾਲੂ ਖਾਤਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਉਧਾਰਕਰਤਾ ਜੇਕਰ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਸਾਖ ਪੱਤਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਉਧਾਰਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਂਕਰਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰੂਪ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਉਧਾਰਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਖ ਪੱਤਰ ਸੁਵਿਸਥਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਕਰਾਂ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਧਾਰਕਰਤਾ ਮੂਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਧਾਰਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵ ਵਰਤਾਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਬਿਲ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ

ਸਬੰਧੀ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਪੱਖਕਾਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸਾਖ ਪੱਤਰ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਯਥਾਯੋਗ ਮਾਰਜਨ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਜਮਾਨਤ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

3.2 ਚੁਣਨਯੋਗ ਕਰਜ਼ ਕੰਟਰੋਲ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਸ਼ਾਮਲ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਲਈ ਸਾਖ ਪੱਤਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੱਦਾਂ ਦੇ ਆਯਾਤ ਦੇ ਲਈ ਸਾਖ ਪੱਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ ਦੇ ਲਈ ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਸਾਖ ਪੱਤਰ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਦਰਸ਼ੀ ਸਾਖ ਪੱਤਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਮੰਜੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਲਾਗੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਸਾਖ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਦੂਸਰੇ ਬੈਂਕ ਮਿਆਦੀ ਬਿਲਾਂ ਨੂੰ ਭੁਨਾ ਸਕਣ।

3.3 ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਂਕ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਕਿ :

- (i) ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਜਮਾਨਤ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,
- (ii) ਵੱਡੇ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਸਤਾਖਰਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹਸਤਾਖਰ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ/ਕੰਟਰੋਲਰ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਸਾਖ-ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਕੋਰੀਅਰ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਪੀਡ ਪੋਸਟ ਸੇਵਾ ਆਦਿ ਉਪਲਬੱਧ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਵਿਚ

ਹੀ ਇਕ ਕਾਲਮ ਵਸਧਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

- (iii) ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਉਧਾਰਕਰਤਾ ਦੀ ਅਸਲ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਲਈ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਧਾਰਕਰਤਾ ਨੇ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬਿਲਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਉਚਿੱਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।
- (iv) ਜਿੱਥੇ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ ਦੇ ਲਈ ਹੋਣ ਉਥੇ ਉਧਾਰਕਰਤਾ ਮਾਨਦੰਡਾਂ/ ਪਿਛਲੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਕੱਚੇ ਮਾਲੇ ਦਾ ਅਣਉਚਿੱਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੰਡਾਰ ਨਾ ਰੱਖਣ। ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਡੀ/ਏ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣੇ ਹੋਣ, ਉਥੇ ਨਕਦੀ ਕਰਜ਼ ਖ਼ਾਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਾਸੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਖ਼ਰੀਦ ਤੇ ਲਏ ਗਏ ਕਰਜ਼ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਿਸਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।
- (v) ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਉਧਾਰਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਹਰੇਕ ਬੈਂਕ ਦੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਅੰਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ, ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਮੈਂਬਰ ਬੈਂਕ, ਮੋਢੀ ਬੈਂਕ/ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਣ।

- (vi) ਜਿੱਥੇ ਉਧਾਰਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਿੱਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਆਮ ਸੰਘੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਥੇ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਂਕ ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।
- (vii) ਪੂੰਜੀਗਤ ਮਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਤਾਂ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬੈਂਕ ਖੁਦ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਦੇਣਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਦੀਰਘਕਾਲੀ ਨਿਧੀਆਂ ਜਾਂ ਮਿਆਦੀ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ/ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਨਿਧੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਟਾਏ-ਅਪ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।
- (viii) ਕਿਸੀ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੂੰਜੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਪੂੰਜੀਗਤ ਸੰਪੱਤੀਆਂ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਿਲਾਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।
- (ix) ਬੈਂਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਖਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਆਪਣੀ ਉਤਪਾਦਨ ਸਬੰਧੀ ਵਿੱਤੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਲਈ ਬੈਂਕ ਦੇ ਨਿਯਮਿਤ ਗਾਹਕ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਗੈਰ ਨਿੱਧਕ ਸੁਵਿਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਵਾਧੂ/ਤਦਅਰਥ ਕਰਜ਼ ਸੁਵਿਸਥਾਵਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਾਭਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਛੋਟਯੋਗ ਬਿਲਾਂ ਨੂੰ ਭੁਨਾਉਣ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਿਤ ਗਾਹਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੀ ਅਜਿਹੇ ਪੱਖਕਾਰ ਨੂੰ ਜੋ ਬੈਂਕ ਦਾ ਨਿਯਮਿਤ ਗਾਹਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਸੁਵਿਸਥਾ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਰੂਪ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਉਧਾਰਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈਣੀ

ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਧਾਰਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੂਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਬਿਲਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਉਚਿੱਤ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਵੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

3.4 ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਭੁਗਤਾਨ-ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਨਿਪਟਾਰਾ

- (i) ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੁਝ ਘੱਟਨਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਬੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਣ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਇਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਰੀਕਰਤਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਨੂੰ ਸਾਖਾ ਦੀਆਂ ਬਹੀਆਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂਕਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਖ-ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਇਸ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਖ-ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਕਪਟਪੂਰਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਾਭਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਾਜਸ਼/ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਹੋਏ ਹਨ।
- (ii) ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਜਾਰੀ ਬਿਲ ਸਵੀਕਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਖ-ਪੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਡੀਆਂ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਤੇ ਉਲਟ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਏਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਸਾਧਨ ਮਨ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਭੁਗਤਾਨ ਕ੍ਰਿਆ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਤਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਸਾਖ ਯੁੰਦਲੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ

ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕਿਸੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ ਤੱਤਪਰਤਾ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬੈਂਕ, ਜੇਕਰ ਅਪਰਾਧਕ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ, ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਹਕਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਦੇ ਲਾਭਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਯਥਾਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ।

4. ਹੋਰ ਆਮ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼

4.1 ਗੈਰ-ਨਿੱਧਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਲਈ ਕਰਜ਼ ਸੀਮਾ ਸਬੰਧੀ ਮਾਨਦੰਡ ਅਤੇ ਸੰਵਿਸਧਾਨਿਕ ਹੋਰ ਪਾਬੰਦੀਆਂ

- (i) ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ "ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਗੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਕਰਜ਼ ਸੀਮਾ ਸਬੰਧੀ ਮਾਨਦੰਡ ਅਤੇ ਸੰਵਿਸਧਾਨਿਕ/ਹੋਰ ਪਾਬੰਦੀਆਂ" ਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰਕੂਲਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਗੈਰ-ਨਿੱਧਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਈ ਕਰਜ਼ ਸੀਮਾ ਸਬੰਧੀ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵਿਸਧਾਨਿਕ/ਹੋਰ ਪਾਬੰਦੀਆਂ (ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ, ਗਾਰੰਟੀਆਂ, ਸਹਿ-ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਆਦਿ) ਦਾ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣ ਕਰਨ।
- (ii) ਲਿਖੇ-ਲਿਖੇ ਅਰਥਾਤ ;
- (ੳ) ਗੈਰ-ਨਿੱਧਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਸਹਿਤ ਕੁਲ ਕਰਜ਼ ਸੀਮਾ
- (ਅ) ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ
- (ਬ) ਬੈਂਕ ਨਿਦੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪੇਸ਼ਗੀਆਂ
- (ਸ) ਨਿਦੇਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਰਜ਼ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਗੀਆਂ

- (ਹ) ਨਾਂਮਾਤਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪੇਸ਼ਗੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਜ਼ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- 4.2 ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਕਿ ਵੇਰਵਾ ਸਾਰਣੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੈਣਦੇਣ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿੱਤ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਮਿਲਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਨਿਰੀਖਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਕੇ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਟਿੱਪਣੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- 4.3 ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਕਿ ਅਣ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਾਖ਼-ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- 4.4 ਨਾਲ ਹੀ, ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਜ਼ ਖ਼ਾਤਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਸਾਖ਼ਾ ਦੇ ਅਮਲੇ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਦਾਇਤ ਤੈਅ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬੈਂਕ ਦੇ ਸਾਖ਼-ਪੱਤਰ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਡੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੈਰ-ਨਿੱਧਕ ਸੀਮਾਵਾਂ "ਨਿੱਧਕ" ਸੀਮਾਵਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਲਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਸ਼ਾਮਲ ਮਾਲ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਬਦਨੀਯਤੀ ਦੀ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋਵੇ, ਬੈਂਕ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ/ਦੁਸ਼ਟਬੰਧਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਯਾਤ ਸਾਖ਼-ਪੱਤਰ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਸ਼ਾਮਲ ਮਾਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਆਯਾਤ ਬਿਲ ਦੀ ਕਸਟਮ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ

ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

4.5 ਕਈ ਬੈਂਕ ਉਧਾਰਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀਯੋਗ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੀ ਦੇਣਯੋਗ ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਖ਼ਾਤੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਪਨਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਿਯਮਿਤ ਸੁਵਿਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਲਸਰੂਪ, ਇਹ ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਉਧਾਰਕਰਤਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪਰਿਚਾਲਨ ਖ਼ਾਤੇ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਐਨਪੀਏ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਵਿਵੇਕਪੂਰਣ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਔਖਿਆਈ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਖ-ਪੱਤਰਾਂ ਜਾਂ ਬੇਨਤੀਯੋਗ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਕਿਸੀ ਵੱਖਰੇ ਖ਼ਾਤੇ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਖ਼ਾਤੇ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਬਕਾਏ ਨੂੰ ਵੀ ਆਮਦਨ ਨਿਰਧਾਰਣ, ਸੰਪੱਤੀ ਵਰਗੀਕਰਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਵਸਥਾਨੀਕਰਣ ਤੇ ਵਿਵੇਕਪੂਰਣ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਉਧਾਰਕਰਤਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪਰਿਚਾਲਨ ਖ਼ਾਤੇ ਦਾ ਇਕ ਭਾਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰਕੂਲਰ

ਗਾਰੰਟੀਆਂ, ਸਹਿ-ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ

ਅਤੇ

ਸਾਖ-ਪੱਤਰ

ੳ. ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰਕੂਲਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਰਕੂਲਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਨੰਬਰ	ਸਰਕੂਲਰ ਨੰਬਰ	ਮਿਤੀ	ਵਿਸ਼ਾ
1 .	ਯੂਬੀਡੀ.ਬੀਐਸਡੀ.1/8/12.05. 00/ 2000-01	9.11.2000	ਧੋਖੇਦਾਰੀਆਂ-ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਉਪਾਅ
2.	ਯੂਬੀਡੀ.ਨੰ:ਪਲਾਨ-ਪੀਸੀਬੀ- ਸਰ.07/ 09.27.00/99- 2000	21.9.1999	ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ
3.	ਯੂਬੀਡੀ.ਨੰ:ਪਲਾਨ-(ਪੀਸੀਬੀ)- ਸਰ.49/ 09.27.00/96-97	26.4.1997	ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਭੁਗਤਾਨ-ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਨਿਪਟਾਰਾ
4.	ਯੂਬੀਡੀ.ਨੰ:ਡੀ.ਐਸ.- (ਪੀਸੀਬੀ)- ਡੀਆਈਆਰ.4/13.03.00/ 96-97	16.7.1996	ਚੁਣਨਯੋਗ ਕਰਜ਼ ਕੰਟਰੋਲ- ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੇ ਪੇਸ਼ਗੀ

5.	ਯੂਬੀਡੀ.ਨੰ:ਆਈ ਐਂਡ ਐਲ- ਪੀਸੀਬੀ-9/12.05.00/95-96	1.9.1995	ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਭੁਗਤਾਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਨਿਪਟਾਰਾ
6.	ਯੂਬੀਡੀ.ਪਲਾਨ.ਸਰ.ਐਸਯੂਬੀ.1/ 09.27.00/ 94-95	18.10.1994	ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ- ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼
7.	ਯੂਬੀਡੀ. ਨੰ:ਡੀਐਸ.ਸਰ.ਪੀਸੀਬੀ. 15/13.13.00/94-95	2.9.1994	ਚੁਣਨਯੋਗ ਕਰਜ਼ ਕੰਟਰੋਲ - ਦਰਾਮਦ ਚੀਨੀ
8.	ਯੂਬੀਡੀ.ਨੰ:(ਪੀਸੀਬੀ)ਸਰ. 79/ 13.03.00/93-94	26.5.1994	ਚੁਣਨਯੋਗ ਕਰਜ਼ ਕੰਟਰੋਲ - ਦਰਾਮਦ ਚੀਨੀ
9.	ਯੂਬੀਡੀ.ਨੰ:ਪਲਾਨ.42/09.27. 00/93-94	16.12.1993	ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀ-ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦੇਰੀ
10.	ਯੂਬੀਡੀ.ਨੰ:ਪੱਟ.1/ਯੂਬੀ.58- 92/3	3.7.1992	ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਭੁਗਤਾਨ-ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਨਿਪਟਾਰਾ
11.	ਯੂਬੀਡੀ.ਪੀ ਐਂਡ ਓ. 763/ ਯੂਬੀ.58-83/84	28.2.1984	ਗਾਰੰਟੀਆਂ, ਸਹਿ- ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਖ- ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ-ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕੂਲਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਾਰੰਟੀਆਂ, ਸਹਿ-ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਖ-ਪੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰਕੂਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨੰ:	ਸਰਕੂਲਰ ਨੰ:	ਮਿਤੀ	ਵਿਸ਼ਾ
1.	ਯੂਬੀਡੀ. ਨੰ:ਆਈਪੀ.30/12. 05. 05/2002-03	26.12.03	ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰਕੂਲਰ- ਵਿਵੇਕਪੂਰਣ ਮਾਨਦੰਡ- ਆਮਦਨ ਨਿਰਧਾਰਣ, ਸੰਪਤੀ ਵਰਗੀਕਰਨ, ਪ੍ਰਾਵਸਧਾਨੀਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ।
2.	ਯੂਬੀਡੀ.ਨੰ:ਡੀਐਸ(ਪੀਸੀਬੀ) ਸਰ. 54/13.05.00/ 94-95	29.4.1995	ਪੇਸ਼ਗੀਆਂ ਦੀ ਉਚੱਤਮ ਸੀਮਾ
3.	ਯੂਬੀਡੀ.ਨੰ:(ਪੀਸੀਬੀ)ਨਿਦੇ.5/ 13.05.00/93-94	26.5.1994	ਪੇਸ਼ਗੀਆਂ ਦੀ ਉਚੱਤਮ ਸੀਮਾ
4.	ਯੂਬੀਡੀ.ਨੰ:ਡੀਐਸ(ਪੀਸੀਬੀ) ਸਰ. 76/13.05.00/93-94	26.5.1994	ਪੇਸ਼ਗੀਆਂ ਦੀ ਉਚੱਤਮ ਸੀਮਾ- ਨਿਦੇਸ਼ਕਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਗੀਆਂ ਦੇਣਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਿਦੇਸ਼ਕਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਹਿੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

5.	ਯੂਬੀਡੀ.21/12.15.00/ 93-94	21.9.1993	ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਧੋਖੇਦਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮਿਲੀਭੁਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਮਿਤੀ-ਮੁੱਢਲੇ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ
6.	ਯੂਬੀਡੀ.(ਡੀਸੀ) 104/ਆਰ-1/86-87	25.6.1987	ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੂੰਜੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਸਾਖ-ਪੱਤਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼